

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι εκδότες του έργου μου *Pianoforte School*⁴ μού εξέφρασαν την επιθυμία να εξηγήσω, υπό μορφή επιστολών και με σύντομο, σαφή και κατανοητό τρόπο, την ιδιαίτερη μέθοδο που ακολουθώ στη διδασκαλία των μαθητών μου και πώς τους καθοδηγώ βήμα-βήμα, μέθοδο την οποία έχω χρησιμοποιήσει κατά τη μακρά σταδιοδρομία μου ως δάσκαλος του πιάνου· και, με την ευκαιρία, να απαριθμήσω διεξοδικά όλες εκείνες τις επί μέρους διευκρινίσεις που από τη φύση τους δεν θα μπορούσαν, και δικαίως, να έχουν θέση σε μια Σχολή πιάνου.

Με το παρόν έργο προσπάθησα να ικανοποιήσω το αίτημά τους. Και το έκανα με ακόμη μεγαλύτερη προθυμία γιατί η μορφή των Επιστολών έχει πολλά κοινά με την προφορική διδασκαλία.

Ο αναγνώστης θα πρέπει να φανταστεί, λοιπόν, ότι ανέλαβα, υπό μορφή σύντομων, φιλικών και ευχάριστων επιστολών, να στρέψω την προσοχή ενός ταλαντούχου, μορφωμένου κοριτσιού, περίπου δώδεκα ετών, που μένει μακριά στην εξοχή, σε στιδιάποτε θα μπορούσε προοδευτικά να τη βοηθήσει στην καλύτερη κατα-

---

4. Το έργο που μνημονεύεται εδώ είναι το ονομαστό *School for the Pianoforte* του Czerny, το οποίο βρίσκεται τώρα σε διαδικασία έκδοσης από τους Messers. Cocks and Co. και το οποίο είναι, πέρα από κάθε σύγκριση, η πιο εκτενής και πλήρης μέθοδος για το συγκεκριμένο όργανο που έχει ποτέ δημοσιευθεί.

νόηση και εφαρμογή των κανόνων που περιλαμβάνονται σχεδόν σε κάθε σχολή πιάνου.

Θα πρέπει ακόμη να έχει στο νου του πως κάθε επιστολή ακολουθεί την αμέσως προηγούμενη, με μια ενδιαμέση σιωπή περίπου οκτώ ή δέκα εβδομάδων, ώστε η μαθήτρια να έχει στο μεταξύ αρκετό χρόνο να μάθει όλους τους κανόνες που παρατίθενται και να επωφεληθεί από αυτούς στη μετέπειτα εξάσκησή της.

Έτσι οι οδηγίες που δίνονται εδώ προχωρούν σταδιακά και αβίαστα από τη στοιχειώδη κατανόηση στον υψηλότερο βαθμό καλλιέργειας, καθώς οι τελευταίες επιστολές περιλαμβάνουν τόση ανάλυση των αρχών της Αρμονίας ή του Συνεχούς Βασίμου όση επιτρέπουν οι περιορισμοί αυτού του σύντομου έργου, προκειμένου να διευκολύνουν και να κάνουν κατανοητή στη μαθήτρια κάθε μελλοντική μελέτη της θεωρίας της μουσικής.

Ελπίζω λοιπόν ότι μια τακτική και προσεκτική ανάγνωση αυτού του σύντομου έργου και μια σωστή εφαρμογή των κανόνων που δίνονται εδώ θα αποδειχθούν χρήσιμες σε μαθητές κάθε ηλικίας και σε οποιοδήποτε στάδιο της προόδου τους, μια και έκανα ό,τι μπορούσα για να αποφύγω όσο ήταν δυνατόν το στεγνό ύφος για το οποίο κατά γενική ομολογία κατηγορούνται τα κείμενα διδασκαλίας και να κάνω κάθε θέμα εύληπτο στο μαθητή οποιασδήποτε ηλικίας.

Αν και αυτές οι Επιστολές είναι γραμμένες εν είδει παραρτήματος του δικού μου *Pianoforte School*, μπορούν παρόλα αυτά να χρησιμοποιηθούν με ανάλογο όφελος σε συνδυασμό με κάθε άλλη Μέθοδο. Ίσως να μπορούσαν λοιπόν να θεωρηθούν μια όχι και τόσο άχρηστη βοήθεια προς τους μαθητές γενικώς.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΙ

(ΔΥΟ ΜΗΝΕΣ ΑΡΓΟΤΕΡΑ)

Σχετικά με το άγγιγμα, τη χροιά και τον τρόπο μεταχείρισης του πιάνου

Αγαπητή Δεσποινίς μου,

Μόλις έλαβα την ευπρόσδεκτη επιστολή σας και έμαθα έτσι πως έχετε ήδη κάνει αξιοσημείωτη πρόοδο στο να διαβάζετε τις νότες και πως είστε ικανή να παίζετε αρκετά από τα βασικά και πιο μικρά, εύκολα κομμάτια, ίσως κάπως αργά, αλλά παρόλα αυτά με ευκρίνεια.

Συνεχίστε να ερμηνεύετε καθημερινά δύο καινούργια σύντομα κομμάτια και ταυτόχρονα να εξασκείστε ακόμη περισσότερο σε εκείνα που έχετε ήδη μάθει, ώστε αυτά τα τελευταία να μπορούν να κυλάνε όλο και πιο γρήγορα και να μπορείτε έτσι να μελετάτε κάθε εβδομάδα τουλάχιστον δύο καινούργια κομμάτια. Γιατί, εφόσον έχετε μια ειλικρινή επιθυμία να φτάσετε σε ένα υψηλό επίπεδο τελειότητας στο πιάνο, θα πρέπει να βλέπετε όλα όσα σας έχουν προσφερθεί μέχρι τώρα μόνο ως το μέσον για το σκοπό αυτό και μάλιστα ως το μέσον που θα σας οδηγήσει σε αυτόν όσο πιο γρήγορα και ευχάριστα είναι δυνατόν.

Δεν μπόρεσα να μη γελάσω λίγο, εάν μου επιτρέπετε να σας το πω, όταν μου παραπονεθήκατε για το πόσο σας εκνεύρισε και σας βασάνισε ο δάσκαλός σας με τις ασκήσεις των δαχτύλων, με τους

κανόνες που αναφέρονται στο άγγιγμα, στη θέση των χεριών, στην καθαρότητα, στην κινητικότητα κ.λπ.

«Α!» αναφωνήσατε, με τρόπο πολύ συγκινητικό, «πρέπει αλήθεια όλα αυτά να είναι έτσι;».

Ναι – έτσι είναι πράγματι, και σ' αυτό, αγαπητή Δεσποινίς, δεν μπορώ να σας βοηθήσω. Ο άξιος δάσκαλός σας έχει πολύ δίκιο να είναι τόσο αυστηρός για όλα αυτά και θα σας εξηγήσω το λόγο. Από κάθε μουσικό όργανο μπορούμε να βγάλουμε είτε έναν ωραίο ήχο, είτε έναν αποκρουστικό, ανάλογα με τον τρόπο που το μεταχειριζόμαστε. Το ίδιο υπέροχο βιολί, που στα χέρια ενός επιδέξιου βιολονίστα ακούγεται τόσο απολαυστικό, θα βγάλει, όταν πέσει στα χέρια ενός αδέξιου, τόσο δυσάρεστους ήχους σαν να στριγγλίζει ένα πλήθος από γατάκια. Το ίδιο συμβαίνει και με το πιάνο. Αν δεν το μεταχειρίζεται σωστά ο εκτελεστής, ή αν απλώς χτυπάμε και κοπανάμε τα πλήκτρα, το καλύτερο όργανο θα ακουστεί σκληρό και δυσάρεστο. Από την άλλη, αν βάλλουμε υπερβολικά λίγη δύναμη, ή δεν ξέρουμε πως να χρησιμοποιήσουμε αυτή την ένταση σωστά, ο ήχος θα είναι φτωχός και ανιαρός και η εκτέλεση ακατάληπτη, και χωρίς ψυχή ή έκφραση.

Ο εσωτερικός μηχανισμός των πλήκτρων είναι τέτοιος που οι χορδές θα ακουστούν καλά μόνον όταν:

Πρώτον. Χτυπάμε κάθε πλήκτρο κατακόρυφα, δηλαδή τελείως προς τα κάτω και ακριβώς στη μέση και άρα ούτε στο πλάι ούτε λοξά.

Δεύτερον. Μετά την κρούση, κάθε πλήκτρο μένει τόσο σταθερά πιεσμένο προς τα κάτω ώστε να ακούγεται όλος ο όγκος του ήχου του οργάνου.

Τρίτον. Πριν την κρούση, δεν σηκώνουμε το δάχτυλο υπερβολικά ψηλά. Διαφορετικά, μαζί με τη νότα, θα ακουστεί και το χτύπημα στο πλήκτρο.

Τέταρτον. Ακόμη και όταν το χέρι και ο καρπός χτυπούν με

μεγάλη ένταση, δεν κάνουν καμία βεβιασμένη, απότομη ή αναποφάσιστη κίνηση. Όπως θα διαπιστώσετε, Δεσποινίς, δεν είναι δυνατόν τα δάχτυλα να παίζουν ευχάριστα και ήρεμα όταν τα χέρια και οι καρποί είναι ασταθείς.

Πέμπτον και τελευταίο. Ο εκτελεστής ακολουθεί όλους αυτούς τους κανόνες στα γρήγορα περάσματα ή ακόμα και στα άλματα ή τις υπερεκτάσεις, με την ίδια αυστηρότητα για τα αργά και για τα γρήγορα κομμάτια.

Όλες οι ασκήσεις των δαχτύλων και ιδιαιτέρως οι κλίμακες δεν έχουν άλλο σκοπό από το να εξοικειώσουν τα δάχτυλα στην εφαρμογή αυτών των κανόνων τόσο ολοκληρωτικά που ο εκτελεστής να εξασκείται σε όλα όσα θα μελετά από εδώ και εμπρός ακολουθώντας κατά γράμμα τις οδηγίες που έχουμε δώσει.

«Αχ! Αυτές οι κλίμακες!», μου γράφετε. «Μα πόσο βαρετές είναι, αλήθεια! Είναι λοιπόν αυτά τα πράγματα τόσο απαραίτητα, όσο λέει ο δάσκαλός μου;».

Ναι, δεσποινίς Σεσίλια, αυτές οι κλίμακες είναι το πιο σημαντικό σημείο από όλα, όχι μόνο για τους αρχάριους, αλλά ακόμη και για πολύ προχωρημένους μαθητές. Μάλιστα, ακόμη και οι πιο έμπειροι πιανίστες πρέπει διαρκώς να επιστρέφουν σε αυτές και να εξασκούνται. Επιτρέψτε μου να σας το αποδείξω, μια και ξέρω πως έχετε μεγάλη αντίληψη και σας αρέσει να σκέφτεστε.

Γνωρίζετε ήδη ότι το πέρασμα του αντίχειρα κάτω από τα άλλα δάχτυλα όπως και των τριών μεσαίων δαχτύλων πάνω από τον αντίχειρα είναι απολύτως αναγκαίο και ότι είναι ο μόνος τρόπος για να παίζουμε γρήγορα μια μεγάλη ακολουθία πλήκτρων, το ένα μετά το άλλο.

Όμως το πέρασμα του αντίχειρα και των δαχτύλων, ακόμα και στα πιο γρήγορα κομμάτια, πρέπει να γίνεται με τρόπο τόσο φυσικό, ήρεμο και ανεπιτήδευτο που ο ακροατής να μη μπορεί να διακρίνει την παραμικρή διακοπή ή ανισότητα. Αυτή όμως είναι

ίσως η μεγαλύτερη δυσκολία στο παίξιμο του πιάνου. Αυτή ξεπερνιέται μόνον όταν ούτε ο καρπός ή το χέρι δεν κάνουν ούτε την ελάχιστη κίνηση προς τα πάνω ή στο πλάι και όταν οι αρθρώσεις όλων των δαχτύλων αποκτήσουν σταδιακά και με μακρόχρονη εξάσκηση τόσο μεγάλο βαθμό ευελιξίας και επιδεξιότητας που σε ένα γρήγορο πέρασμα πάνω από το κλαβιέ, να μπει κάποιος στον πειρασμό να σκεφτεί ότι ο εκτελεστής έχει τουλάχιστον πενήντα δάχτυλα σε κάθε χέρι. Για να αποκτήσει κανείς αυτή την άκρως απαραίτητη ικανότητα, δεν υπάρχει άλλος τρόπος από την επιμελή, αδιάκοπη και καθημερινή εξάσκηση στις κλίμακες σε όλους τους τόνους, όπως θα τις βρείτε σε ενιαία παράθεση στο *Pianoforte School*, μαζί με τις απαραίτητες επεξηγήσεις.

Οι κλίμακες όμως αυτές έχουν και πολλές άλλες διαφορετικές χρήσεις. Ελάχιστες είναι οι μουσικές συνθέσεις στις οποίες δεν εισάγονται από τον συνθέτη με τη μια ή την άλλη μορφή. Σε κάθε έργο, γραμμένο είτε σήμερα, είτε πριν από εκατό χρόνια αποτελούν το πρωταρχικό μέσο με το οποίο διαμορφώνεται το κάθε κομμάτι και η κάθε μελωδία. Θα βρείτε παντού διατονικές κλίμακες ή συγχορδίες ανεπτυγμένες σε αρπέντζιο να χρησιμοποιούνται αναρίθμητες φορές.

Μπορείτε τώρα εύκολα να φανταστείτε, Δεσποινίς, τι πλεονέκτημα έχει ένας πιανίστας όταν είναι απολύτως εξοικειωμένος, σε όλα τα πλήκτρα, με αυτά τα ΒΑΣΙΚΑ ΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, από τα οποία τόσα άλλα αντλούν, τι έλεγχο θα έχει σε όλο το κλαβιέ και πόσο εύκολα, έτσι, θα καταλαβαίνει οποιοδήποτε μουσικό κομμάτι.

Εκτός από αυτό, καμία ικανότητα δεν είναι τόσο απαραίτητη και σημαντική για τον εκτελεστή από την πολύ ανεπτυγμένη ευελιξία, ελαφράδα και κινητικότητα των δαχτύλων. Αυτές δεν μπορούν να κερδηθούν με κανέναν τρόπο τόσο γρήγορα παρά με την εξάσκηση στις κλίμακες. Γιατί, αν προσπαθούσαμε να απο-

κτήσουμε αυτές τις ικανότητες μελετώντας απλώς διαφορετικές μουσικές συνθέσεις, θα περνούσαμε χρόνια ολόκληρα για να επιτύχουμε το στόχο μας. Πολλά όμορφα κομμάτια απαιτούν έναν πολύ γρήγορο βαθμό κίνησης και μεγάλη κινητικότητα των δαχτύλων. Πόσο όμως κουραστικά και αποκρουστικά θα ακουστούν τα ίδια αυτά κομμάτια, αν παιχτούν αργά, άκαμπτα και άνισα! Ακόμα και εκείνες οι συνθέσεις που είναι αργές στο σύνολό τους, περιλαμβάνουν ωστόσο πολλά σποραδικά γρήγορα περάσματα και ποικίλματα, τα οποία απαιτούν μεγάλη ταχύτητα των δαχτύλων. Όλα αυτά τα έχει ήδη κατακτήσει εκείνος που είναι ικανός να παίζει τις κλίμακες σωστά και με ικανοποιητική ταχύτητα.

Προς το παρόν, δεσποινίς Σεσίλια, δεν μπορείτε να σχηματίσετε μια εικόνα για την ομορφιά και το εντύπωση που προκαλείται από μια γνήσια, καθαρή, γρήγορη και απόλυτα ίση εκτέλεση τέτοιων γρήγορων περασμάτων. Είναι μουσικές σειρές από μαργαριτάρια και πολλοί μεγάλοι καλλιτέχνες ξεχωρίζουν ακόμα παραπάνω για τη χαρακτηριστική τους δεξιοτεχνία στην εκτέλεσή τους.

Θα έχετε χωρίς άλλο αντιληφθεί ήδη ότι η σωστή δακτυλοθεσία συνιστά ένα σημαντικό μέρος του παιχνιδιού και κάτι που κοστίζει σε κάθε μαθητή πολύ μεγάλο κόπο. Τώρα, οι κλίμακες περιλαμβάνουν όλους τους βασικούς κανόνες δακτυλοθεσίας και είναι από μόνες τους αρκετές, σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις, να δείξουν στο μαθητή το σωστό δρόμο. Τι έχετε να πείτε για όλα αυτά τα πλεονεκτήματα; Δεν αξίζει ο χρόνος για να ασχοληθείτε σοβαρά με αυτές τις πληκτικές κλίμακες;

Πρέπει τώρα να σας πω με ποιο τρόπο να προχωρήσετε για να το καταφέρετε. Γιατί, αν οι κλίμακες μελετηθούν με λάθος τρόπο, θα αποδειχθούν τόσο επιζήμιες όσο χρήσιμες θα ήταν αν είχαν μελετηθεί σωστά. Γνωρίζετε, Δεσποινίς, ότι τα πέντε δάχτυλα δεν είναι με κανένα τρόπο ίσα μεταξύ τους σε φυσική δύναμη. Έτσι για παράδειγμα, ο αντίχειρας είναι πιο δυνατός από κάθε άλλο

δάχτυλο. Το πρώτο δάχτυλο είναι πολύ πιο δυνατό από το μικρό και το τρίτο αντίθετα το πιο αδύναμο απ' όλα, σχεδόν σε κάθε άνθρωπο. Ο πιανίστας όμως, πρέπει να ξέρει πώς να χρησιμοποιεί αυτούς τους διαφορετικούς βαθμούς δύναμης ώστε, όταν παίζει τις κλίμακες, όλα τα δάχτυλα να χτυπούν τα κατάλληλα πλήκτρα με την ίδια απολύτως ένταση. Γιατί οι κλίμακες ηχούν καλά μόνον όταν εκτελούνται από κάθε άποψη με την πιο αυστηρή ισότητα.

Αυτή η ισότητα είναι τριπλή. Συγκεκριμένα,

Πρώτον. *Ισότητα έντασης.*

Καμία νότα δεν θα πρέπει να ηχεί ούτε στο ελάχιστο πιο δυνατά από μια άλλη, είτε την έχει χτυπήσει ο αντίχειρας, ή το πρώτο, ή το δεύτερο, το τρίτο ή το μικρό δάχτυλο.

Δεύτερον. *Ισότητα στο ζήτημα της ταχύτητας.*

Κάθε νότα πρέπει να ακολουθεί την προηγούμενη αυστηρά με τον ίδιο βαθμό κίνησης, είτε παίζουμε τις κλίμακες αργά είτε γρήγορα.

Τρίτο και τελευταίο. *Ισότητα στο κράτημα της νότας.* Κανένα πλήκτρο δεν θα πρέπει να μένει κάτω για μεγαλύτερο ή μικρότερο χρόνο από τα υπόλοιπα. Δηλαδή, κάθε δάχτυλο πρέπει να πιέζει το πλήκτρο του προς τα κάτω μέχρι να πατήσει το επόμενο και στη συνέχεια να το ελευθερώνει τη στιγμή ακριβώς που το επόμενο δάχτυλο έρχεται σε επαφή με το πλήκτρο του. Βέβαια, αυτό πρέπει να τηρηθεί και στο πέρασμα του αντίχειρα κάτω από τα μεσαία δάχτυλα ή στο πέρασμα των τελευταίων πάνω από τον αντίχειρα.

Αν παραβιάσουμε ακόμη και έναν από αυτούς τους τρεις κανόνες, η ισότητα και ομορφιά των γρήγορων περασμάτων καταστρέφεται και η χρησιμότητα της εξάσκησης πάει χαμένη. Κάθε κλίμακα, λοιπόν, πρέπει να εκτελεστεί με τη σειρά που υποδεικνύεται στο *Pianoforte School* μου, αρχικά μόνο με το δεξί χέρι και στη συνέχεια με τα δύο χέρια, στην αρχή εξαιρετικά αργά, πάντοτε

ακολουθώντας την κρίση του δασκάλου σας ή την καθοδήγηση του δικού σας σωστού αυτιού για το αν τα δάχτυλα ακολουθούν όλους αυτούς τους κανόνες ικανοποιητικά.

Θα πρέπει να αυξάνετε την ταχύτητα από εβδομάδα σε εβδομάδα, μέχρι στο τέλος όλα τα δάχτυλα να είναι σε θέση να πετούν πάνω από τα πλήκτρα ανάλαφρα και σταθερά, πετυχαίνοντας μια ευδιάκριτη και ωραία εκτέλεση. Κάθε μέρα, όταν κάθεστε στο πιάνο, ας είναι οι κλίμακες το πρώτο πράγμα με το οποίο θα καταπιάνεστε, για μισή ώρα, καθώς με αυτόν τον τρόπο τα δάχτυλα θα είναι σε ετοιμότητα για οτιδήποτε άλλο.

Δεν θα σας βασανίσω, όμως, άλλο σήμερα, γιατί ελπίζω γρήγορα να λάβω και πάλι ειδήσεις της περαιτέρω προόδου σας και διατελώ Δεσποινίς, Υμέτερος...